

DOI: 10.7251/GFP2515195A

UDC: 347.615:347.952(497.11)

Pregledni rad

Datum prijema rada:
3. jun 2025.

Datum prihvatanja rada:
17. jun 2025.

Krivičnopravna zaštita “prava na izdržavanje” dece u zakonodavstvu i praksi Republike Srbije

Apstrakt: U sistemu krivičnih dela protiv braka i porodice u pravu Republike Srbije se u nekoliko odredbi naglašava pojačana krivičnopravna zaštita dece, najčešće od strane roditelja ili drugih srodnika. Među ovim krivičnim delima se ističe delo nedavanja izdržavanja (ili izbegavanja plaćanja izdržavanja) gde se bez opravdanog razloga ne ispunjavanju propisane obaveze izdržavanja za lice koje je učinilac dela po zakonu dužan da izdržava, a ta je dužnost utvrđena izvršnom sudskom odlukom ili izvršnim poravnanjem pred sudom ili drugim nadležnim organom u iznosu. Radi se o često izvršavanom krivičnom delu u pravosudnoj praksi o čemu govore raspoloživi podaci o čemu se razmatra u ovom radu.

Ključne reči: dete, izdržavanje, nedavanje, obaveza, krivično delo, kazna.

1. UVOD

Međusobna obaveza izdržavanja među članovima porodice ili istog porodičnog domaćinstva se danas u Republici Srbiji uređuje Porodičnim zakonom (član 8.)¹. Prema ovoj zakonskoj odredbi pod nazivom: “Izdržavanje” izričito je propisano da izdržavanje predstavlja pravo i dužnost članova porodice određenih ovim zakonom. Pri tome odricanje od prava na izdržavanje nema nikakvog pravnog dejstva.

Ovakvo zakonsko određenje porodičnog pravnog značaja izdržavanja se temelji na ustavnom postulatu koji je sadržan u Ustavu Republike Srbije². Naime, Ustav u drugom delu pod nazivom: “Ljudska i manjinska prava”, odmah posle “osnovnih načela”, u poglavlju: “Ljudska prava i slobode” propisuje “prava i dužnosti roditelja”.

Ustavna odredba: “Prava roditelja i dece” (član 65.) izričito predviđa da roditelji imaju pravo i dužnost da izdržavaju, vaspitavaju i obrazuju svoju decu, i da su u tome ravnopravni. No, ipak, sva ili pojedina prava na izdržavanje mogu jednom ili obojama roditeljima biti oduzeta ili ograničena samo odlukom suda, ako je to u najboljem interesu deteta, u skladu sa zakonom.

Dr Srđan Aleksić
Niš

¹ Službeni glasnik Republike Srbije br.18/2005, 72/2011 i 6/2015.

² Službeni glasnik Republike Srbije br. 98/2006 i 115/2021.

Iz navedenih pravnih propisa jasno proizilazi izuzetno veliki značaj i potreba da se evih efikasnim sredstvima, merama i postupcima obezbedi pravo na izdržavanje deteta, koje je u zakonodavstvu Republike Srbije podignuto na rang ustavnog načela. Stoga je logično što domaće zakonodavstvo u sistemu krivičnih dela protiv braka i porodice u Krivičnom zakoniku³ (glava devetnaesta) predviđaju posebno krivično delo pod nazivom: "Nedavanje izdržavanja" (član 195.).

2. OBELEŽJA KRIVIČNOG DELA NEDAVANJE IZDRŽAVANJE

Krivično delo: "Nedavanje izdržavanja" (član 195.) se sastoji u nedavanju izdržavanja za lice koje je učinilac dela po zakonu dužan da izdržava, a ta je dužnost utvrđena izvršnom sudskom odlukom ili izvršnim poravnanjem pred sudom ili drugim nadležnim organom u iznosu i na način kako je odlukom ili poravnanjem utvrđeno⁴. Kao objekat zaštite ovog dela javlja se obezbeđenje egzistencijanih materijalnih uslova za život člana porodice, u prvom redu za decu⁵. Ta prava i obaveze izdržavanja utvrđene su Porodičnim zakonom (čl. 151–167.).

Radnja izvršenja krivičnog dela iz člana 195. KZ se sastoji u nedavanju (neplaćanju) izdržavanja. To je svaka delatnost koja se sastoji u svesnom propuštanju (nečinjenju-negativnoj, pasivnoj delatnosti) da se uplati (neuplaćivanje) u određenom roku utvrđenog iznosa na ime izdržavanja za člana svoje porodice⁶. To je dakle neuplaćivanje uopšte ili privremeno, celog ili umanjenog iznosa novca za izdržavanje.

Okrivljeni je dužan da učestvuje u izdržavanju maloletnih oštećenih na način kako je to utvrđeno pravnosnažnom sudskom odlukom i nije ovlašćen da sam vrši izmene načina i visine izdržavanja (presuda Okružnog suda u Nišu Kž. 564/2005). No, kada je proteklo više od pet godina od prestanka braka, obaveza izdržavanja razvedene supruge prestaje budući da ne postoji neka druga sudska odluka, pa u tom slučaju radnje okrivljenog ne predstavljaju krivično delo nedavanja izdržavanja (rešenje Okružnog suda u Beogradu Kž. 1719/2006); Ovo je delo sa neodređenim brojem radnji izvršenja tako da preduzimanjem više radnji nečinjenja, odnosno propuštanja u odnosu na jedno lice predstavlja jedno, a ne produženo krivično delo (presuda Apelacionog suda u Novom Sadu Kž. 4197/2010).

S druge strane, nedavanje izdržavanja nije trajno krivično delo, već je svršenim svakim propuštanjem da se da izdržavanje kako je određeno poravnanjem tj. sudskom odlukom. Eventualno ponavljanjem radnje izvršenja prema istom oštećenom licu svakom novom radnjom se ostvaruje novo krivično delo, pa se tada radi o produženom krivičnom delu (pravno shvatanje Krivičnog odeljenja Vrhovnog kasacionog suda zauzeto na sednici održanoj 24. novembra 2014. godine); Povremene uplate određenih novčanih iznosa u vreme

³ Službeni glasnik Republike Srbije br.85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019 i 94/2024.

⁴ **Dorđević, Đ.**, Kolarić, D. (2020) Krivično pravo. Posebni deo. Beograd:Kriminalističko-policijski univerzitet, 95-96.; Turković, K., et al. (2013) Komentar Kaznenog zakona. Zagreb:Narodne novine, 229-230.

⁵ Jovašević, D., Miladinović Stefanović, D. (2023) Krivično pravo. Posebni deo. Niš:Pravni fakultet, 171-173.; Simić, I., Trešnjev, A. (2010) Krivični zakonik s kraćim komentarom. Beograd:Ing pro, 143.

⁶ **Dorđević, Đ.**, Bodrožić, I. (2024) Krivično pravo. Posebni deo. Beograd:Kriminalističko-policijski univerzitet, 132-134.; Jovašević, D. (2017) Krivično pravo. Posebni deo. Beograd:Dosije, 141-143.

izvršenja krivičnog dela nisu od uticaja na postojanje dela nedavanja izdržavanja u situaciji kada taj iznos ne odgovara visini utvrđene obaveze izdržavanja (presuda Apelacionog suda u Novom Sadu Kž. 72/2014).

Konačno, u postupku koji se vodi protiv okrivljenog za krivično delo nedavanje izdržavanja ne može se osporavati zakonitost sudske odluke u pogledu utvrđene obaveze i visine izdržavanja (presuda Višeg suda u Beogradu Kž. 195/2014); Smisao zakonske odredbe nije da se izdržavanje plaća po sopstvenom nahođenju, izboru, proceni, načinu i iznosima, već upravo suprotno na način i u iznosu kako je to predviđeno sudskom odlukom. Nije, dakle, diskreciono pravo okrivljenog da bira da li će izdržavanje davati u iznosima i na način koji on odredi, već upravo suprotno okrivljeni je dužan da daje izdržavanje u iznosu i na način kako je to predviđeno sudskom odlukom, jer u protivnom čini krivično delo. Davanje izdržavanja na način i u iznosu kako je to određeno sudskom odlukom obezbeđuje stabilnost i sugurnost primaoca izdržavanja koje se davanjem izdržavanja na taj način štiti od samovolje i subjektivizma davaoca izdržavanja, a u kontekstu porodičnih odnosa (rešenje Višeg suda u Beogradu Kž. 783/2014).

Iz zakonskog opisa ovog krivičnog dela proizilaze da se kao elementi krivičnog dela nedavanja izdržavanja javljaju: a) nedavanje izdržavanja za lice za koje je učinilac po zakonu dužan i b) da je obaveza plaćanja izdržavanja utvrđena pravnosnažnom presudom ili odlukom drugog nadležnog organa⁷.

U sudskoj praksi su ovo delo karakterisala obeležja bića: Bitan elemenat ovog dela je nedavanje, nepostupanje po pravnosnažnoj parničnoj presudi kojom je okrivljeni obavezan da na ime svog doprinosa za izdržavanje deteta daje utvrđeni mesečni iznos izdržavanja, a sve dok se presuda po zahtevu parničnih stranaka ne promeni ili pak ukine obaveza izdržavanja (presuda Okružnog suda u Užicu Kž. 356/2007); Radnje krivičnog dela nedavanje izdržavanja mogu činiti jedno produženo krivično delo samo ako su učinjene prema istom licu jer je zaštitni objekt ovog dela lice u čiju korist je ustanovljena obaveza davanja izdržavanja (presuda Vrhovnog kasacionog suda Kzz. 129/2010).

Sudska praksa o krivičnom delu nedavanje izdržavanje dalje zaključuje: Namera okrivljenog da ne daje izdržavanje, nije bitan elemenat krivičnog dela nedavanja izdržavanja. Kašnjenje u dužem trajanju u izvršavanju obaveze izdržavanja ne utiče na postojanje krivičnog dela nedavanje izdržavanja. Prvostepeni sud je povredio krivični zakon u korist okrivljenog kada ga je oglosio krivim za jedno krivično delo nedavanja izdržavanja, iako je ovo delo izvršeno na štetu dva maloletna deteta, jer ima onoliko krivičnih dela koliko i oštećenih (presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Kž. 595/2010); Učinjena je bitna povreda odredaba krivičnog postupka jer je izreka presude nerazumljiva ukoliko sud u činjeničnom opisu dela ne navede vreme izvršenja krivičnog dela tj. vremenski period u kome okrivljeni nije davao izdržavanje za lice koje je po zakonu dužan da izdržava (rešenje Apelacionog suda u Kragujevcu Kž. 675/2010); Krivično delo nedavanja izdržavanja koje je izvršeno u kontinuiranom periodu od 2003. do 2013. godine smatra se trajnim krivičnim delom jer se njegovim izvršenjem stvara protivpravno stanje koje traje određeno, kraće ili duže vreme, jer obaveza davaoca izdržavanja utvrđena pravnosnažnom i izvršnom sudskom odlukom traje sve do momenta prestanka zakonske obaveze izdržavanja pri čemu se svakom eventualno ponovljenom radnjom prema istom licu ne

⁷ Delić, N. (2021) Krivično pravo. Posebni deo. Beograd: Pravni fakultet, 130-132.; Lazarević, Lj. (1993) Krivično pravo. Posebni deo. Beograd: Savremena administracija, 207.

stiču obeležja novog krivičnog dela, niti teku pojedinačni rokovi zastarelosti (presuda Višeg suda u Novom Sadu Kž. 245/2015).

Izdržavanje se sastoji u davanju određenog novčanog iznosa koji je neophodan za podmirenje osnovnih egzistencijalnih potreba za život izdržavanog lica u pogledu ishrane, stanovanja, oblačenja, lečenja, vaspitanja i obrazovanja⁸. Visinu i način izdržavanja utvrđuje nadležni državni organ – sud ili organ starateljstva.

Ovo krivično delo (član 195. KZ) se u domaćoj sudskoj praksi do sada javljalo u sledećim slučajevima: kada je presudom prvostepenog suda okrivljeni oglašen krivim zbog krivičnog dela nedavanja izdržavanja jer nije davao izdržavanje, nije plaćao svoje obaveze prema troje maloletne dece, tada se radi o tri krivična dela. Ovo delo spada u lična krivična dela, pa kada postoje tri oštećena lica, tada postoji onoliko dela koliko ima i oštećenih lica (presuda Okružnog suda u Subotici Kž. 364/2006); Kada je proteklo više od pet godina od dana prestanka braka obaveza izdržavanja razvedene supruge prestaje budući da ne postoji neka druga sudska odluka, pa u takvom slučaju nema krivičnog dela nedavanja izdržavanja (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 1719/2006); Okrivljeni nije davao izdržavanje na način kako je to utvrđeno sudskim poravnanjem kada je poravnanjem utvrđeno da daje 30% od svoje plate, a u situaciji kada je okrivljenom prestao radni odnos, te na ime otpremnine dobio deset plata i od tog iznosa nije dao novac za izdržavanje svog maloletnog sina (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 2153/2006); Pravno je irelevantna odbrana okrivljenog da nije davao izdržavanje za svoje dete jer sumnja da dete nije njegovo kada nijednom svojom radnjom nije osporavao očinstvo deteta, a na osnovu izvoda iz matične knjige rođenih je nesumnjivo utvrđeno da je dete rođeno u vreme trajanja braka između okrivljenog i njegove bivše supruge, te da je on upisan kao otac deteta (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 2220/2006).

Za postojanje krivičnog dela nedavanja izdržavanja je potrebno da okrivljeni ne daje izdržavanje koje je dužan da daje na osnovu izvršne sudske odluke. To što je okrivljeni platio letovanje i zimovanje ne isključuje njegovu obavezu plaćanja izdržavanja na taj način kako je to predviđeno presudom (presuda Okružnog suda u Nišu Kž. 1786/2008); Činjenica da li je oštećeni tražio od suda prinudno izvršenje predmetne obaveze ili da li je na drugi način tražio od okrivljenog da dobrovoljno ispuni svoju obavezu izdržavanja je apsolutno bez uticaja na postojanje krivičnog dela nedavanja izdržavanja, pa je sud ne može ceniti kao olakšavajuću okolnost, dok se u konkretnoj krivičnoj stvari ne može postaviti ni pitanje da li je okrivljeni otac oštećenog, imajući u vidu da je to utvrđeno pravnosnažnom i izvršnom sudskom odlukom (rešenje Višeg suda u Kraljevu Kž. 71/2016).

Davanje izdržavanja pretpostavlja mogućnost učinioca da je sposoban da redovno daje izdržavanje u iznosu i na način kako je to utvrđeno odlukom nadležnog organa⁹. Stoga nema krivičnog dela ako iz opravdanih razloga obveznik nije u mogućnosti da izvršava svoju obavezu. Koji su to opravdani razlozi, predstavlja faktičko pitanje koje sud rešava u konkretnom slučaju. Neophodan uslov za ovo krivično delo je postojanje izvršne odluke suda ili izvršnog poravnanja pred sudom ili drugim nadležnim organom (centar za socijalni rad) kojim je utvrđena obaveza izdržavanja i iznos koji se ima uplaćivati mesečno na ime određenih

⁸ Stojanović, Z., Delić, N. (2013) Krivično pravo. Posebni deo. Beograd:Pravni fakultet, 113-118.; **Dordević, Đ.** (2011) Krivično pravo. Posebni deo. Beograd:Kriminalističko-policijska akademija, 85-86.

⁹ **Dordević, M., Dordević, Đ.** (2020) Krivično pravo. Beograd:Projuris, 151.; Pavišić, B., Grozdanić, V., Veić, P. (2007) Komentar Kaznenog zakona. Zagreb:Narodne novine, 528-529.

lica kada odluka postane izvršna¹⁰. Izvršnost nastaje, po pravilu, sa pravnosnažnošću, ali u hitnim slučajevima predviđenim zakonom može nastupiti i pre pravnosnažnosti odluke. U hitnim slučajevima donosi se privremena mera koja je odmah izvršna, ali kojom se ne dira u meritorno rešenje sporne stvari i čije dejstvo prestaje sa okončanjem postupka.

Ovo krivično delo je svršeno istekom roka za davanje izdržavanja, dakle, kada učinilac nije ispunio svoju obavezu za određeni vremenski period, a nije podneo dokaz o postojanju opravdanih razloga za to propuštanje.

Nedavanje izdržavanja u odnosu na jedno lice bez obzira na vreme za koje obaveza nije izvršena čini jedno (produženo) krivično delo, dok neizvršenje obaveza u odnosu na više „izdržavanih“ lica čini više krivičnih dela u sticaju. Nedavanje izdržavanja je lično krivično delo, pa postoji onoliko krivičnih dela koliko ima oštećenih lica (presuda Okružnog suda u Subotici Kž. 30/2008); Postoji onoliko krivičnih dela koliko ima lica prema kojima nije izvršena obaveza davanja izdržavanja. Okrivljeni u vremenskom periodu, u mestu i na način kako je navedeno u izreci presude nije davao izdržavanje za troje maloletne dece koje je po zakonu dužan da izdržava, a koja je obaveza utvrđena sudskom odlukom, pri čemu nisu postojali opravdani razlozi da okrivljeni ne daje izdržavanje jer je bio radno sposoban (presuda Apelacionog suda u Novom Sadu Kž. 3258/2010).

Izvršilac dela može da bude samo lice koje je određeno kao dužnik izdržavanja po izvršnoj odluci suda ili na osnovu izvršnog poravnjanja pred sudom ili drugim nadležnim državnim organom, pa to ne čini. Pasivni subjekt je lice koje je učinilac dela dužan po zakonu da izdržava. Za postojanje krivice potreban je umišljaj.

Za ovo je delo propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dve godine. Kod izricanja uslovne osude sud može učiniocu postaviti obavezu da izmiri dospele obaveze i da uredno plaća izdržavanje. Propuštanje ove obaveze predstavlja fakultativni osnov za opozivanje uslovne osude.

Konačno, drugi teži, kvalifikovani oblik ovog krivičnog dela (stav 2.) postoji ako su usled preduzete radnje izvršenja nastupile teške posledice za izdržavano lice¹¹. Koje su to teške posledice, kada one postoje i kada su u uzročno-posledičnoj vezi sa preduzetom radnjom izvršenja, predstavlja faktičko pitanje koje sud rešava u konkretnom slučaju. To mogu biti sledeće posledice: narušavanje zdravlja izdržavanog lica ili njegovo odavanje skitničanju, prosjačenju, prostituciji ili vršenju krivičnih dela.

Za ovo je delo propisana kazna zatvora od tri meseca do tri godine.

3. KRIVIČNO DELO NEDAVANJE IZDRŽAVANJE U PRAVOSUDNOJ PRAKSI

Da bi izlaganje o pravnim aspektima zaštite „obaveze izdržavanja“ između članova bračne/porodične zajednice u Republici Srbiji bilo sveobuhvatno i celovito, potrebno je da pored teorijske analize, posvetimo određeno mesto i pažnju upravo i analizi strukture, vrste, načina, obima i dinamike ispoljavanja ovog krivičnog dela u sudskoj i statističkoj

¹⁰ Stojanović, Z., Perić, O. (2000) Krivično pravo. Posebni deo. Beograd:Službeni glasnik, 193-194.; Simić, I., Petrović, M. (2002) Krivični zakon Republike Srbije. Praktična primena. Beograd:Službeni glasnik, 118.

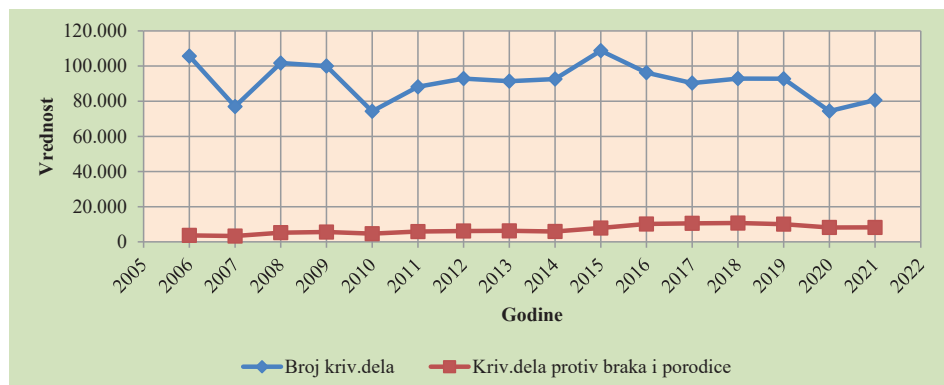
¹¹ Stojanović, Z., Perić, O. (1996) Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije. Beograd:Službeni list, 182-184.; Babić, M., Marković, I. (2007) Krivično pravo. Posebni dio. Banja Luka:Pravni fakultet, 152-154.

praksi (2006-2021.)¹². Prvo ćemo analizirati stanje u pogledu obima i dinamike izvršenih krivičnih dela uopšte u Republici Srbiji, odnosno udeo krivičnih dela protiv braka u stanju ukupnog kriminaliteta.

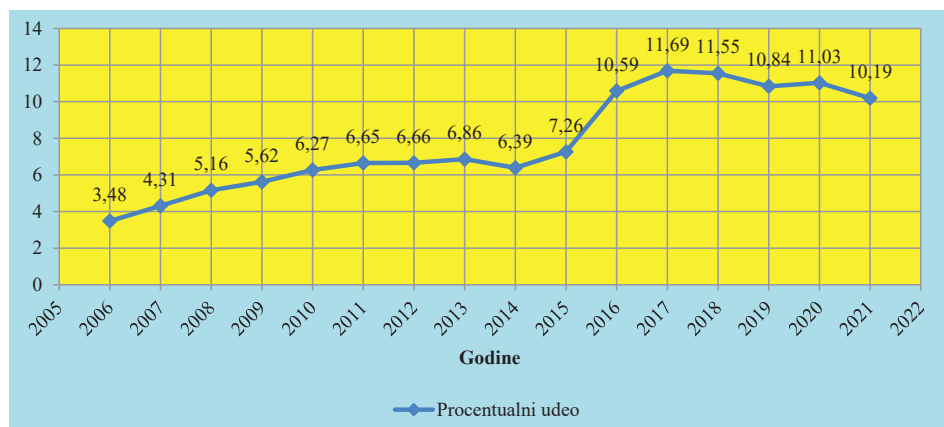
Tabela 1. Udeo krivičnih dela protiv braka i porodice u ukupnom kriminalitetu u Republici Srbiji u periodu 2006-2021.godine

Godine	Broj kriv.dela	Kriv.dela protiv braka i porodice	Procentualni udeo
2006.	105.701	3.680	3,48
2007.	77.000	3.317	4,31
2008.	101.723	5.250	5,16
2009.	100.026	5.617	5,62
2010.	74.279	4.657	6,27
2011.	88.207	5.868	6,65
2012.	92.879	6.182	6,66
2013.	91.411	6.268	6,86
2014.	92.600	5.914	6,39
2015.	108.759	7.891	7,26
2016.	96.237	10.190	10,59
2017.	90.348	10.561	11,69
2018.	92.874	10.729	11,55
2019.	92.797	10.063	10,84
2020.	74.394	8.207	11,03
2021.	80.632	8.219	10,19

¹² Podaci za punoletna osuđena lica su sadržana u sledećim dokumentima: Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 490, Beograd, 2009. godine, Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 502, Beograd, 2009., Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 514, Beograd, 2010. godine, Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 529, Beograd, 2010. godine, Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 546, Beograd, 2011., Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 558, Beograd, 2012. godine, Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 576, Beograd, 2013. godine, Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 588, Beograd, 2014., Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 603, Beograd, 2015. godine, Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 617, Beograd, 2016. godine, Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 630, Beograd, 2017., Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 643, Beograd, 2018. godine, Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 653, Beograd, 2019. godine, Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 665, Beograd, 2020., Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 677, Beograd, 2021. godine i Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 689, Beograd, 2022.

Grafikon 1. Broj krivičnih dela protiv braka i porodice u ukupnom kriminalitetu u Republici Srbiji u periodu 2006-2021.godine

Grafikon 2. Procentualni udeo krivičnih dela protiv braka i porodice u ukupnom kriminalitetu u Republici Srbiji u periodu 2006-2021.godine

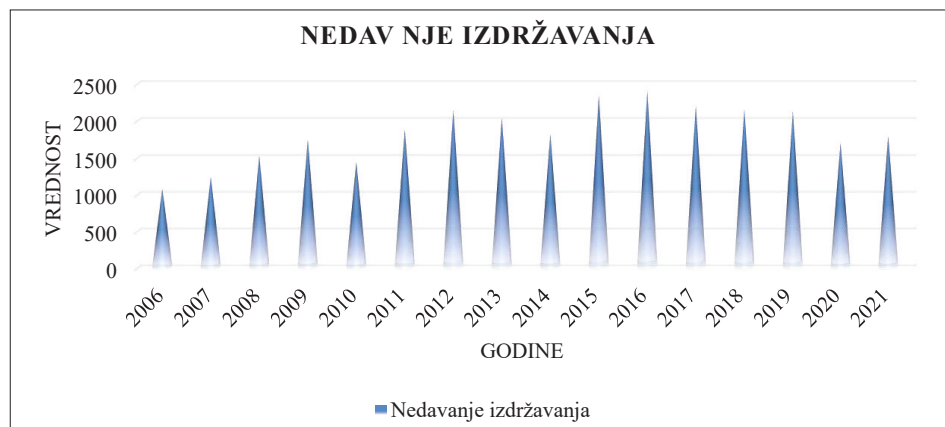
Iz navedenih statističkih podataka u izloženoj prvoj tabeli možemo zaključiti sledeće: 1) u posmatranom periodu kriminalitet je u Republici Srbiji beležio različite trendove, počev od maksimalnog broja izvršenih krivičnih dela u iznosu od 108.759 u toku 2015. godine, preko 105.710 krivičnog dela izvršenog u toku prve analizirane – 2006. godine do minimalnog broja od “svega” 74.394 krivična dela koja su izvršena u toku 2020.godine i konačno 74.279 krivičnih dela koja su izvršena 2010. godine, 2) ovakva tendencija se ne može istovremeno ustanoviti i kod krivičnih dela protiv braka i porodice, budući da su ova krivična dela od početnih 3.680 dela izvršenih u toku 2006. godine ili 3.317 dela izvršenih u toku 2007. godine do kraja posmatranog perioda beležili konstantan porast do 8.219 krivičnih dela koja su izvršena u toku 2021. godine i maksimalnog broja od 10.729 krivičnih dela koja su izvršena poslednje analizirane godine i 3) u istom periodu je rastao i procenat učešća krivičnih dela protiv braka i porodice u ukupnom broju izvršenih krivičnih dela na teritoriji Republike Srbije. Tako je procenat krivičnih dela protiv braka i porodice od početnih 3,48 % u toku 2006. godine ili 4,31 % u toku 2007. godine u odnosu na ukupan

kriminalitet posmatrane godine, permanentno pokazivao trend rasta da bi poslednjih godina doživeo maksimalno učešće u iznosu od 7,26 % u toku 2015. godine, pa čak do 11,55 % u toku 2018.godine, odnosno 11,69 % u toku 2017. godine (gde je, dakle, svako deseto izvršeno krivično delo, zapravo, neko od krivičnih dela protiv braka i porodice).

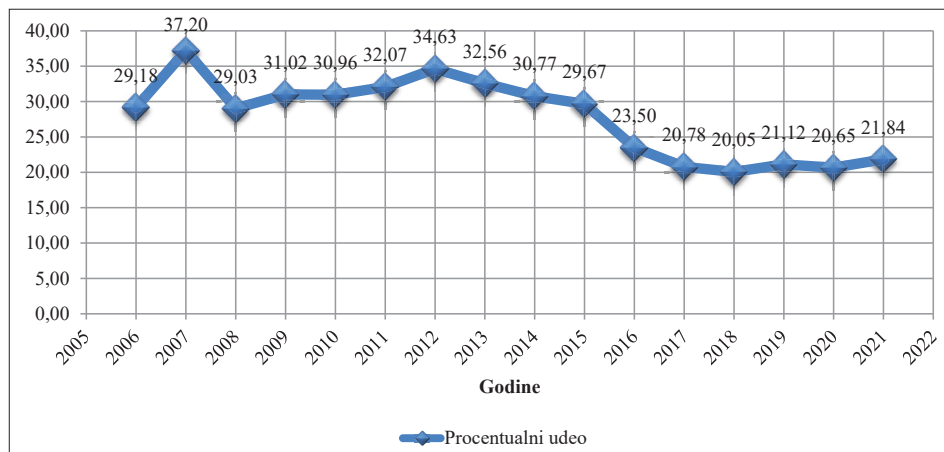
U nastavku rada ćemo analizirati podatke o strukturi, obimu i dinamici krivičnih dela nedavanja izdržavanja u Republici Srbiji u periodu 2006.do 2021.godine.

Tabela 2. *Dinamika i odnos broja prijavljenih krivičnih dela nedavanja izdržavanja u ukupnom broju krivičnih dela protiv braka i porodice u Republici Srbiji u periodu 2006-2021.godine*

Godine	Kriv.dela protiv braka i porodice	Nedavanje izdržavanja	Procentualni udeo
2006.	3.680	1.074	29,18
2007.	3.317	1.234	37,20
2008.	5.250	1.524	29,03
2009.	5.617	1.742	31,02
2010.	4.657	1.442	30,96
2011.	5.868	1.882	32,07
2012.	6.182	2.141	34,63
2013.	6.268	2.041	32,56
2014.	5.914	1.820	30,77
2015.	7.891	2.341	29,67
2016.	10.190	2.395	23,50
2017.	10.561	2.195	20,78
2018.	10.729	2.151	20,05
2019.	10.063	2.125	21,12
2020.	8.207	1.695	20,65
2021.	8.219	1.795	21,84

Grafikon 3. *Dinamika broja prijavljenih krivičnih dela nedavanja izdržavanja u Republici Srbiji u periodu 2006-2021.godine*

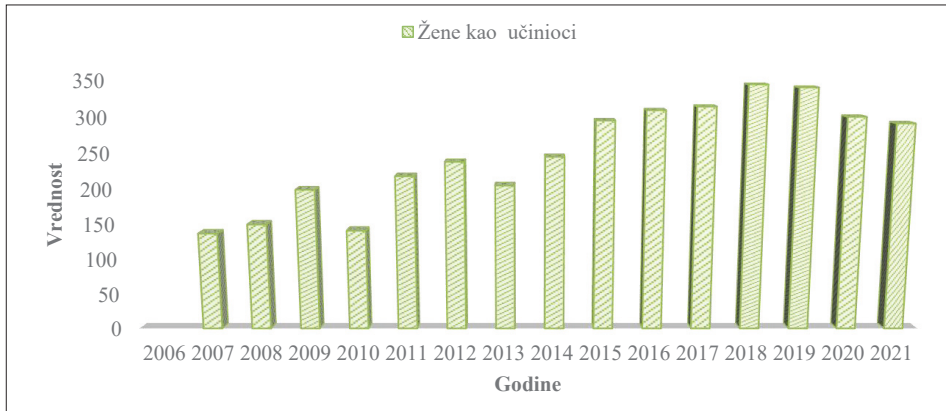
Grafikon 4. Dinamika i odnos broja prijavljenih krivičnih dela nedavanja izdržavanja u ukupnom broju krivičnih dela protiv braka i porodice u Republici Srbiji u periodu 2006-2021.godine

I podaci izloženi u tabeli broj 2., koji su zasnovani na statističkim pokazateljima, predstavljaju osnove za interesantne zaključke o mestu krivičnog dela nedavanje izdržavanja u strukturi krivičnih dela protiv braka i porodice kao što su sledeći zaključci: 1) u posmatranom periodu se uočava zakonomernost koja se ogleda u činjenici - kako raste broj izvršenih krivičnih dela protiv braka i porodice, tako je rastao i broj izvršenih krivičnih dela nedavanja izdržavanja, i to posmatrano, kako u apsolutnom, tako i u procentualnom iznosu, 2) broj izvršenih krivičnih dela nedavanje izdržavanje je zabeležio najmanji udeo u broju krivičnih dela protiv braka i porodice poslednjih godina primene danas važećeg krivičnog zakonodavstva. Tako je tokom 2018. godine zabeleženo ovo delo sa učešćem od 20,05 %, odnosno u toku 2017.godine sa 20,78 % ili od 21,84 % u toku 2021.godine učešća u ukupnom broju krivičnih dela protiv braka i porodice i 3) krivično delo nedavanje izdržavanja je zabeležilo maksimalno učešće u ukupnom broju krivičnih dela protiv braka i porodice sa udelom od 37,20 % u toku 2007.godine (kada je obuhvatalo više od trećine dela ove vrste).

Tabela 3. Učešće žena kao učinilaca krivičnih dela nedavanja izdržavanja u ukupnom broju krivičnih dela protiv braka i porodice u Republici Srbiji u periodu 2006-2021.godine

Godine	Nedavanje izdržavanja	Žene kao učinioци	Procentualni udeo
2006.	1.074	Nema podataka	Nema podataka
2007.	1.234	138	11,18
2008.	1.524	151	9,91
2009.	1.742	200	11,48
2010.	1.442	142	9,85
2011.	1.882	219	11,64
2012.	2.141	239	11,16
2013.	2.041	206	10,09

2014.	1.820	246	13,52
2015.	2.341	296	12,64
2016.	2.395	310	12,94
2017.	2.195	315	14,35
2018.	2.151	345	16,04
2019.	2.125	341	16,05
2020.	1.695	301	17,76
2021.	1.795	292	16,27

Grafikon 5. Učešće žena kao učinilaca krivičnih dela nedavanja izdržavanja u ukupnom broju krivičnih dela protiv braka i porodice u Republici Srbiji u periodu 2006-2021.godine

Grafikon 6. Procentualni udeo žena kao učinilaca krivičnih dela nedavanja izdržavanja u ukupnom broju krivičnih dela protiv braka i porodice u Republici Srbiji u periodu 2006-2021.godine

Pri razmatranju fenomenoloških karakteristika učinilaca krivičnog dela nedavanja izdržavanje u pravu Republike Srbije od značaja su podaci sadržani u tabeli broj 3, na osnovu kojih možemo izvesti sledeće zaključke:

1) među učiniocima krivičnog dela nedavanje izdržavanja se u značajnoj meri javljaju i lica ženskog pola. Naime, maksimalno učešće žena kao učinilaca u ukupnom broju krivičnih dela ove vrste se kretao od 341 lica u toku 2019.godine, odnosno od 345 lica u toku 2018.godine,

2) procentualno posmatrano učešće žena kao učinilaca ovog krivičnog dela je u najvećem procentu/obimu evidentirano upravo poslednjih analiziranih godina. Taj se broj kretao od 16,04 % u toku 2018.godine, preko 16,05 % u toku 2019.godine, odnosno 16,27 % u toku 2021.godine do maksimalnih 17,76 % u toku 2020.godine (kada su žene prelazile iznos od jedne šestine) i

3) žene su kao učinioci krivičnog dela nedavanja izdržavanja najmanje, odnosno najređe učestvovala u toku 2010.godine sa učešćem od 9,85 % ili 2008.godine kada je njihovo učešće među krivičnim delima iznosilo 9,91 % (dakle, ispod jedne desetine). S druge strane, posmatrano u apsolutnim brojevima žene su u najmanjem broju učestvovala u izvršenju ovog krivičnog dela upravo u toku 2008.godine kada je 151 žensko lice prijavljeno za ovo krivično delo, odnosno kada je prijavljeno 138 ženskih lica za ovo krivično delo u toku 2007.godine.

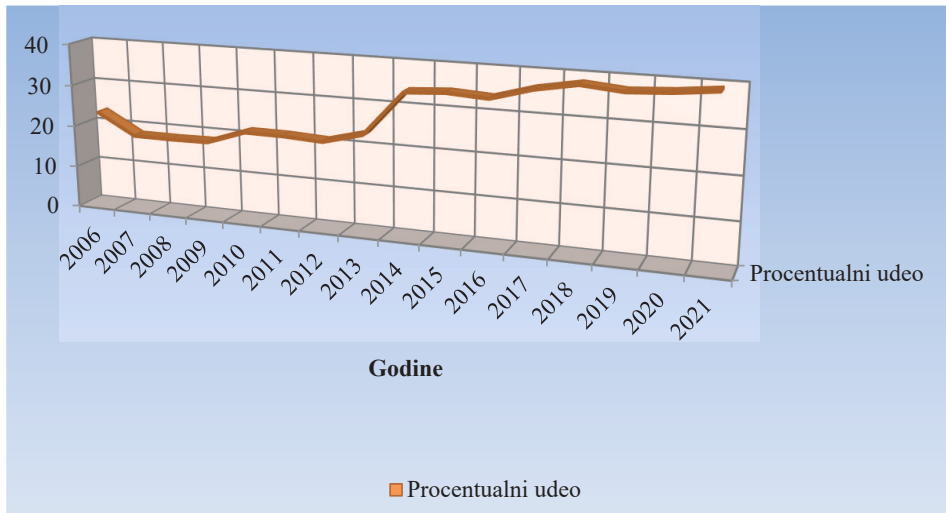
4. POLITIKA KRIVIČNOG PROGONA ZA KRIVIČNO DELO NEDAVANJE IZDRŽAVANJA

U narednim izlaganjima ćemo analizirati politiku krivičnog gonjenja učinilaca krivičnih dela nedavanja izdržavanja u periodu 2006-2021. godine u Republici Srbiji, odnosno njenu efikasnost, zakonitost sprovođenja i kvalitet kroz raspoložive statističke podatke.

Tabela 4. Način okončanja prethodnog krivičnog postupka za krivično delo nedavanje izdržavanja u Republici Srbiji u periodu 2006-2021.godine

Godine	Prijavljena lica	Odbačaj prijave	Procentualni udeo	Prekid istrage	Procentualni udeo	Obustava istrage	Procentualni udeo
2006.	1.074	249	23,18	0	0	9	0,84
2007.	1.234	224	18,15	0	0	38	3,08
2008.	1.524	276	18,11	5	0,33	30	1,97
2009.	1.742	318	18,25	0	0	13	0,75
2010.	1.442	309	21,43	1	0,07	1	0,07
2011.	1.882	402	21,36	0	0	11	0,58
2012.	2.141	447	20,88	0	0	11	0,51
2013.	2.041	476	23,32	0	0	11	0,54
2014.	1.820	615	33,79	0	0	5	0,27
2015.	2.341	805	34,39	0	0	1	0,04
2016.	2.395	810	33,82	0	0	5	0,21
2017.	2.195	802	36,54	0	0	1	0,05
2018.	2.151	823	38,26	0	0	1	0,05
2019.	2.125	795	37,41	0	0	0	0

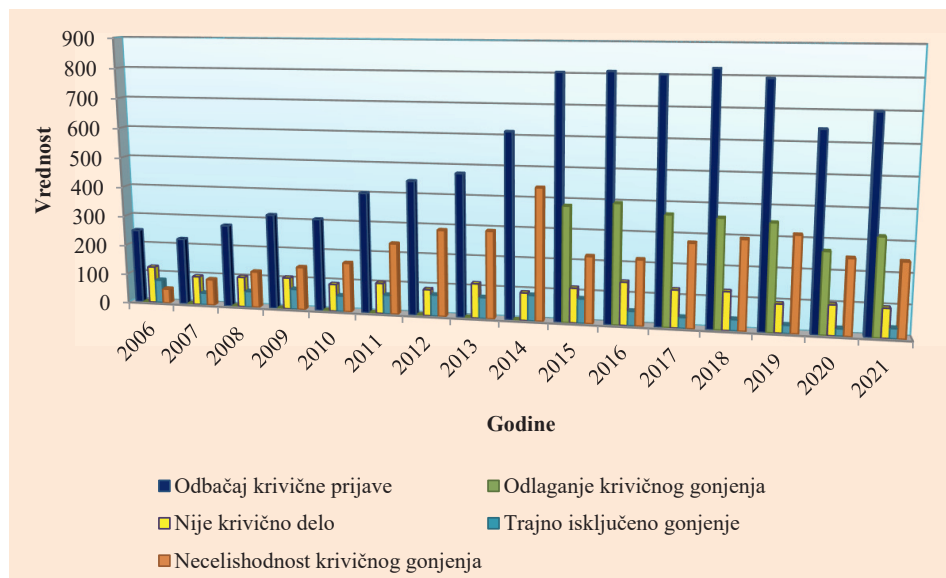
2020.	1.695	644	37,99	0	0	0	0
2021.	1.795	700	39,00	0	0	1	0

Grafikon 7. Procentualni udeo odbačenih prijava za krivično delo nedavanje izdržavanja u Republici Srbiji u periodu 2006-2021.godine

Tabela 5. Razlozi za odbačaj krivične prijave za krivično delo nedavanje izdržavanja u Republici Srbiji u period 2006-2021.godine

godina	Prijavljena lica	Odbačaj krivične prijave	Odlaganje krivičnog gonjenja	Nije krivično delo	Zastarelost	Trajno isključeno gonjenje	Necelishodnost krivičnog gonjenja
2006	1.074	249	0	123	0	78	48
2007	1.234	224	0	96	0	40	88
2008	1.524	276	0	101	0	53	122
2009	1.742	318	0	106	0	68	144
2010	1.442	309	0	91	0	53	165
2011	1.882	402	0	102	0	63	237
2012	2.141	447	0	88	0	71	288
2013	2.041	476	0	115	0	70	291
2014	1.820	615	0	92	0	85	438
2015	2.341	805	382	115	6	81	221
2016	2.395	810	396	142	7	48	217
2017.	2.195	802	365	124	0	36	277
2018.	2.151	823	360	126	5	37	295
2019.	2.125	795	351	94	8	27	315
2020.	1.695	644	267	99	6	24	248
2021.	1.795	700	319	96	6	33	244

Grafikon 8. Razlozi za odbačaj krivične prijave za krivično delo nedavanje izdržavanja u Republici Srbiji u period 2006-2021.godine

O efikasnosti, kvalitetu i zakonitosti sprovođenja prethodnog krivičnog postupka govore statistički podaci navedeni u tabelama broj 4, 5 i 6. Na ovom mestu se odslikavaju podaci o stanju efikasnosti sprovođenja politike krivičnog gonjenja učinilaca krivičnog dela nedavanje izdržavanje. Iz navedenih podataka možemo zaključiti sledeće: 1) prethodni krivični postupak, pored podizanja optužnog akta nadležnog javnog tužioca, je najčešće okončavan na tri načina. To su: a) prekid istrage, b) obustava istrage i c) odbačaj krivične prijave, 2) za krivično delo nedavanje izdržavanja je prethodni postupak najređe, gotovo na simboličan način, okončavan prekidom istrage iz zakonom propisanih razloga. Sem u toku 2008.godine, kada je u pet predmeta istraga prekinuta, odnosno u toku 2010.godine kada je istraga prekinuta u samo jednom predmetu, u svim ostalim posmatranim godinama nije zabeležen nijedan drugi predmet koji je okončan na ovaj način, 3) nešto je češće prethodni krivični postupak za ovo krivično delo okončavan obustavom istrage. Sem 2019.i 2020.godine, kada nije evidentirana nijedna obustava istrage prema učiniocu krivičnog dela nedavanje izdržavanje, na ovaj način je prethodni krivični postupak okončavan najređe, dakle, u minimalnom obimu od 0,05 % u toku 2017.i 2018.godine, odnosno u 0,04 % slučajeva u toku 2015.godine, dakle, krajem analiziranog perioda. S druge strane, najveći obim/udeo/učešće obustave istrage za ovo krivično delo je evidentiran u toku 2007.godine sa učešćem od 3,08 %, 4) najznačajniji i najčešće primenjivani osnov okončanja prethodnog krivičnog postupka za krivično delo nedavanje izdržavanje je predstavljao odbačaj krivične prijave. Ovaj osnov se najređe javljao u toku 2007.godine kada je obuhvatao 18,15 % ili u toku 2008.godine sa učešćem od 18,11 % (kada je, dakle, iznosio nešto manje od jedne petine). Maksimalan udeo odbačaja krivične prijave je zabeležen upravo poslednjih analiziranih godina. Tako je u toku 2018.godine ovaj način okončanja prethodnog krivičnog postupka obuhvatao više od jedne trećine – u toku 2018.godine – sa učešćem od 38,26 %, u toku 2019.godine – sa učešćem od 37,41 % ikonačno, u toku 2020.godine – sa učešćem od 37,99

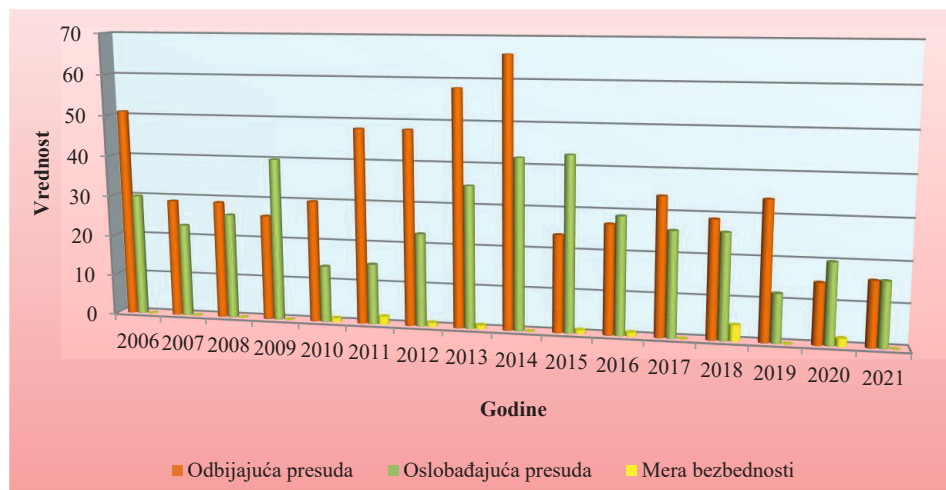
% ili u toku poslednje analizirane 2021.godine sa učešćem od 39,00 %, 5) budući da je odbačaj krivične prijave najčešće korišćen osnov okončana prethodnog krivičnog postupka za krivično delo nedavanje izdržavanja, to ćemo u nastavku izlaganja ukazati na rezultate analize vrste zakonskih propisanih razloga za ovu procesnu situaciju. Iz raspoloživih podataka zaključujemo da su kao razlozi za odbačaj krivične prijave najčešće korišćeni sledeći razlozi: a) necelishodnost krivičnog gonjenja, b) nepostojanje osnova da je prijavljeno delo krivično delo i c) trajno isključenje krivičnog gonjenja na kraju. Odlaganje krivičnog gonjenja kao razlog za odbačaj krivične prijave seizuzetno retko pojavljivao u posmatranom periodu, pa tako ovaj način okončanja prethodnog krivičnog postupka uopšte nije bio evidentiran u prvom analiziranom vremenskom periodu od 2006.do 2014.godine, kao ni zastarelost krivičnog gonjenja koje se potomjavljalo u simboličnom broju između pet i osam krivičnih predmeta i 6) analizirajući zakonske razloge za obustavu istrage kao načina okončanja prethodnog krivičnog postupka za krivično delo nedavanje izdržavanja uočava se da se ovde ističu dva najčešća osnova. To su: a) isključenje krivičnog gonjenja i b) nepostojanje krivičnog dela. "Nepostojanje dokaza" o učinjenom krivičnom delu predstavlja treći zakonski razlog za primenu ovog procesnog rešenja. No, ovaj se osnov javljao retko, od jednog do tri predmeta godišnje, osim u toku 2010., 2015., 2017., 2018. 2019.i2020. godine kada se uošte nije javljao u sudskoj praksi domaćih sudova. Na kraju, zastarelost krivičnog gonjenja nijednom nije predstavljao osnov za obustavu istrage za ovo krivično delo u analiziranom vremenskom periodu.

Tabela 6. Razlozi za obustavu istrage za krivično delo nedavanje izdržavanja u Republici Srbiji u period 2006-2021.godine

godina	Prijavljena lica	Obustava istrage	Nije krivično delo	Isključeno gonjenje	Nema dokaza	Zastarelost
2006	1.074	9	6	0	3	0
2007	1.234	38	17	18	3	0
2008	1.524	30	9	15	6	0
2009	1.742	13	2	9	2	0
2010	1.442	1	0	1	0	0
2011	1.882	11	3	6	2	0
2012	2.141	11	2	8	1	0
2013	2.041	11	5	5	1	0
2014	1.820	5	0	4	1	0
2015	2.341	1	0	1	0	0
2016	2.395	5	1	1	2	1
2017.	2.195	1	0	1	0	0
2018.	2.151	1	1	0	0	0
2019.	2.125	0	0	0	0	0
2020.	1.695	0	0	0	0	0
2021.	1.795	1	0	1	0	0

Tabela 7. Način okončanja glavnog krivičnog postupka za krivično delo nedavanje izdržavanja u Republici Srbiji u periodu 2006-2021. godine

Godine	Optužena lica	Odbijajuća presuda	Procentualni udeo	Oslobađajuća presuda	Procentualni udeo	Mera bezbednosti	Procentualni udeo
2006.	794	51	6,42	30	3,78	0	0
2007.	724	29	4,01	23	3,18	0	0
2008.	809	29	3,58	26	3,21	0	0
2009.	975	26	2,67	40	4,10	0	0
2010.	757	30	3,96	14	1,85	1	0,13
2011.	1.254	48	3,83	15	1,20	2	0,16
2012.	1.298	48	3,70	23	1,77	1	0,08
2013.	1.596	58	3,63	35	2,19	1	0,06
2014.	1.765	66	3,74	42	2,38	0	0
2015.	1.730	24	1,39	43	2,49	1	0,06
2016.	1.678	27	1,61	29	1,73	1	0,06
2017.	1.688	34	2,01	26	1,54	0	0
2018.	1.624	29	1,79	26	1,60	4	0,25
2019.	1.503	34	2,26	12	0,80	0	0
2020.	1.280	15	1,17	20	1,56	2	0,16
2021.	1.403	16	1,14	16	1,14	0	0

Grafikon 9. Način okončanja glavnog krivičnog postupka za krivično delo nedavanje izdržavanja u Republici Srbiji u periodu 2006-2021. godine

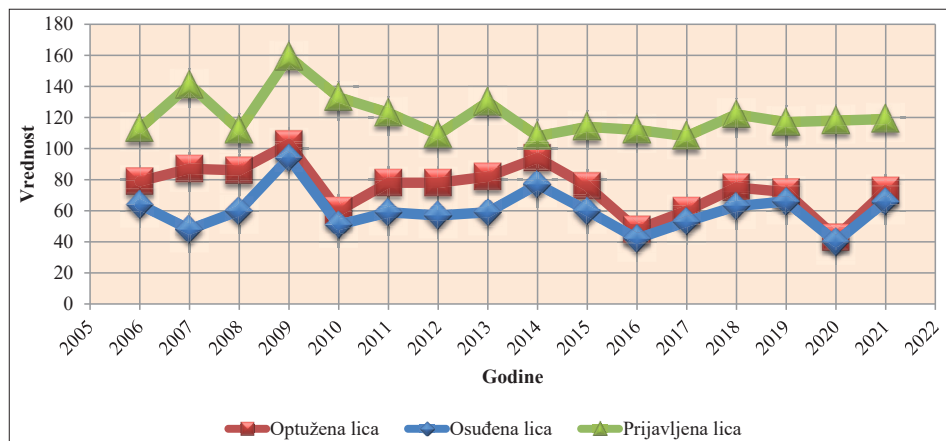
Krivični postupak za krivično delo nedavanje izdržavanja je u posmatranom periodu primene pozitivnog krivičnog zakonodavstva u Republici Srbiji u relativno visokom broju slučajeva okončavan bez izricanja osuđujuće presude, odnosno bez izrečene kazne ili druge vrste krivične sankcije. Kada se pri tome ima u vidu visok procenat i odbačenih krivičnih

prijava za ovo krivično delo koji se kreće od 33-37 % slučajeva, posebno zabrinjavaju podaci da veliki broj prijavljenih lica prolazi nekažnjeno za ovo krivično delo.

Tako iz navedene tabele o načinu okončanja glavnog postupka za prijavljena lica kao učinioce krivičnog dela nedavanje izdržavanja možemo izvući sledeće zaključke: 1) veliki je broj krivičnih predmeta za prijavljena krivična dela nedavanja izdržavanja u posmatranom period okončavan bez osuđujuće presude, dakle, bez izricanja kazne ili druge vrste krivične sankcije. Samo u izuzetno retkim slučajevima je prema učinocima ovog dela izricana medicinska mera bezbednosti, pod zakonom propisanim uslovima. Tako je neka od ovih mera bezbednosti izricana u jednom slučaju u toku 2010., 2012., 2013., 2015. i 2016. godine, dva puta u toku 2011. i 2020. godine, odnosno najviše u četiri slučaja samo u toku 2018. godine, 2) za ovo krivično delo odbijajuća presuda (presuda kojom se iz zakonom predviđenih razloga optužba odbija kao neosnovana) donošena u različitim procentima od minimalnih 1,17 % od broja prijavljenih lica u toku 2020. godine do maksimalnih 6,42 % u toku 2006. godine. Najveći broj odbijajućih presuda – 66 je zabeležen upravo u toku 2014. godine ili 58 presuda ove vrste u toku 2013. godine. Ova vrsta presude je najređe donošena 2020. godine kada je zabeleženo „svega“ 15 presuda ove vrste, odnosno 24 presude u toku 2015. godine, 3) slična je situacija i sa donetim oslobađajućim presudama za krivično delo nedavanje izdržavanja. U posmatranom periodu se broj oslobađajućih presuda za ovo krivično delo kretao od minimalnih 0,80 % u toku 2019. godine do maksimalnih 3,78 % u toku 2006. godine, odnosno 4,10 % u toku 2009. godine i 4) u apsolutnim brojevima, najviše je oslobađajućih presuda doneto upravo u toku 2014. godine i to u 42 slučaja, odnosno u toku 2015. godine u 42 slučaja.

Tabela 8. Odnos broja prijavljenih, optuženih i osuđenih lica za krivična dela nedavanje izdržavanja u Republici Srbiji u periodu 2006-2021. godine

Godine	Prijavljena lica	Optužena lica	Procentualni udeo	Osuđena lica	Procentualni udeo
2006.	1.074	794	73,93	651	60,61
2007.	1.234	724	58,67	863	69,94
2008.	1.524	809	53,08	987	64,17
2009.	1.742	975	55,97	1.193	68,48
2010.	1.442	757	52,50	668	46,32
2011.	1.882	1.254	66,63	1.115	59,25
2012.	2.141	1.298	60,63	1.144	53,43
2013.	2.041	1.596	78,20	1.405	54,14
2014.	1.820	1.765	96,98	1.561	85,77
2015.	2.341	1.730	73,90	1.600	68,35
2016.	2.395	1.678	70,06	1.563	65,26
2017.	2.195	1.688	76,90	1.553	70,75
2018.	2.151	1.624	75,50	1.506	70,01
2019.	2.125	1.503	70,73	1.395	65,65
2020.	1.695	1.280	75,52	1.184	69,85
2021.	1.795	1.403	78,16	1.319	73,48

Grafikon 10. Odnos broja prijavljenih, optuženih i osuđenih lica za krivična dela nedavanje izdržavanja u Republici Srbiji u periodu 2006-2021.godine

Kada govorimo o efikasnosti i kvalitetu politike krivičnog gonjenja učinilaca krivičnog dela nedavanje izdržavanja u Republici Srbiji, od najvećeg je značaja upoređivanje broja osuđenih, odnosno optuženih lica za ovo krivično delo prema broju prijavljenih lica. Navedeni podaci iz prednje tabele u tom pogledu upravo pružaju osnovu za zaključak da je osnovno javno tužilaštvo na efikasan, zakonit, blagovremen i kvalitetan način zastupalo podneti optužni akt za ovo krivično delo. Na to ukazuju sledeći podaci na osnovu kojih zaključujemo sledeće: 1) broj optuženih u odnosu na prijavljena lica za krivično delo nedavanje izdržavanja je različit zavisno od posmatrane godine, ali se kretao u visokom obimu prosečno u oko 60-75% prijavljenih lica. Tako se broj optuženih lica kreće od minimalnih 52,50 % optuženih lica u toku 2010. godine. Dakle, svako drugo prijavljeno lice za ovo krivično delo je upravo i bilo optuženo pred nadležnim sudom. Najviše je optuženih lica zabeleženo u toku 2006. godine u odnosu na prijavljena lica te godine – kada je taj procenat iznosio 73,93 % ili u toku 2015.godine sa 73,90 % preko 78,16 % u toku 2021.godine do maksimalnih 96,98 % optuženih lica u toku 2014.godine (kada je gotovo svako prijavljeno lice upravo bilo i optuženo), što može da ukaže i na kvalitet rada organa unutrašnjih poslova i javnog tužilaštva u prethodnom krivičnom postupku i 2) kada se radi o broju osuđenih u odnosu na prijavljena lica za krivično delo nedavanje izdržavanja situacija je gotovo identična, budući da je prosečno osuđivano oko 53-70 % prijavljenih lica (preko polovine do dve trećine prijavljenih lica). Tako je najmanje osuđenih lica i to „samo“ 46,32 % (nešto manje od 1/2) u odnosu na prijavljena lica zabeleženo u toku 2010.godine, dok je najeći broj osuđenih lica od 85,77 % upravo evidentiran u toku 2014.godine.

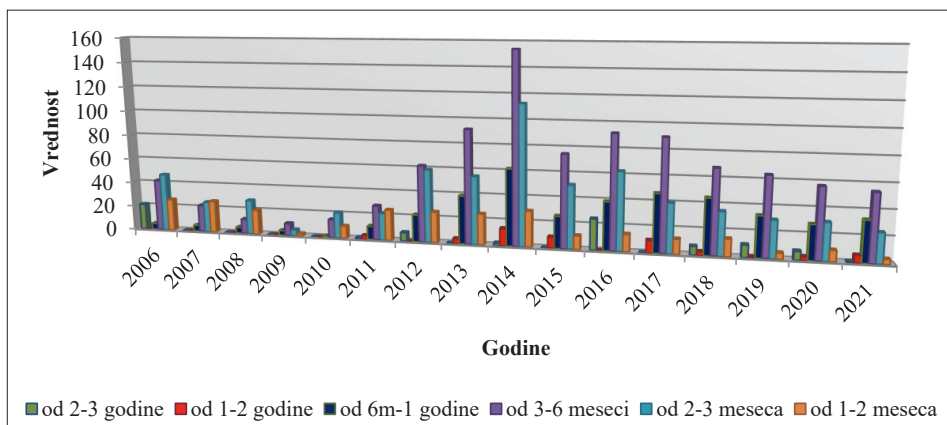
5. KAZNENA POLITIKA SUDOVA ZA KRIVIČNO DELO NEDAVANJE IZDRŽAVANJA

Na ocenu o kvalitetu i efikasnosti nadležnih državnih organa krivičnog pravosuđa ipak u suzbijanju kriminaliteta u najvećoj meri utiče kvalitet okončanih krivičnih postupaka za krivična dela. To se odnosi na vrstu i meru izrečenih kazni i drugih vrsta krivičnih sankcija, pri čemu treba imati u vidu (a što proizilazi iz prethodnih izlaganja) da je za ovo krivično delo u pojedinim oblicima/vidovima ispoljavanja propisana jedino i isključivo

kazna zatvora (osim za osnovno delo kada je ova kazna propisana alternativno uz novčanu kaznu). No, sudska statistika nam pruža drugačija saznanja na osnovu kojih možemo zaključiti o kaznenoj politici sudova, odnosno o politici izricanja krivičnih sankcija za ovo krivično delo.

Tabela 9. Izrečene kazne zatvora učiniocima krivičnog dela nedavanje izdržavanja u Republici Srbiji u periodu 2006-2021. godine, po trajanju

Godine	osuđena lica	od 2-3 godine	od 1-2 godine	od 6m-1 godine	od 3-6 meseci	od 2-3 meseca	od 1-2 meseca	do 30 dana
2006.	651	21	0	5	42	47	26	13
2007.	863	0	0	5	22	25	26	0
2008.	987	0	0	5	12	28	20	0
2009.	1.193	0	0	4	10	5	2	0
2010.	668	0	0	1	15	21	10	0
2011.	1.115	1	3	11	28	22	25	0
2012.	1.144	7	0	22	62	59	25	0
2013.	1.405	0	4	39	92	55	25	0
2014.	1.561	2	14	62	154	113	29	0
2015.	1.600	0	9	26	75	51	11	0
2016.	1.563	25	0	39	92	63	14	0
2017.	1.553	0	10	47	90	40	12	0
2018.	1.506	7	3	45	68	35	14	0
2019.	1.395	10	1	33	64	30	5	0
2020.	1.184	7	3	28	57	30	9	0
2021.	1.319	1	6	33	54	24	4	0

Grafikon 11. Izrečene kazne zatvora učiniocima krivičnog dela nedavanje izdržavanja u Republici Srbiji u periodu 2006-2021. godine, po trajanju

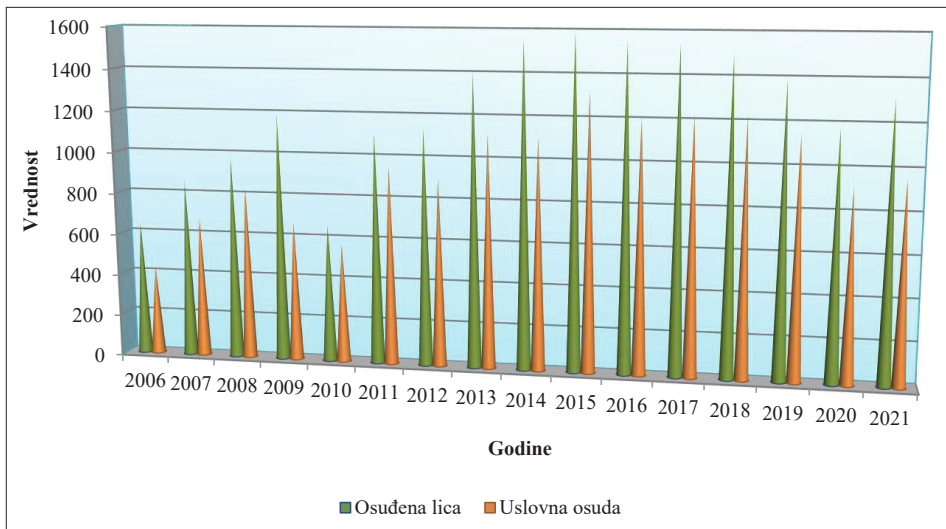
Podaci navedeni u prethodnoj tabeli o vrsti i meri izrečenih kazni zatvora (u odnosu na propisane kazne) za krivično delo nedavanje izdržavanja ukazuju na kvalitet podnetih optužnih akata za ova krivična dela, kvalitet i vrednost izvedenih dokaza na osnovu kojih je sud i odlučivao o vrsti i meri kazne koju je izricao učiniocima krivičnih dela. Na osnovu navedenih statističkih pokazatelja možemo zaključiti sledeće o kaznenoj politici sudova za analizirano krivično delo: 1) za krivično delo nedavanje izdržavanja je najčešće izricana kazna zatvora u trajanju od tri do šest meseci, pa potom kazna zatvora u trajanju od dva do tri meseca, a tek na trećem mestu je to kazna zatvora u trajanju od jednog do dva meseca. Ove vrste, odnosno mere kratkotrajnog zatvora izricane su u svakoj posmatranoj godini za ovo krivično delo, 2) kazna zatvora u trajanju do trideset dana je izrečena samo na početku ovog empirijskog istraživanja, odnosno u toku 2006.godine (neposredno posle stupanja na snagu Krivičnog zakonika) i to prema trinaest optuženih lica za ovo krivično delo, 3) interesantno je istaći da je za ovo krivično delo u većem broju slučajeva izricana i kazna zatvora u trajanju od dve do tri godine (kazna zatvora u relativno dugom trajanju posebno što se ovde ne radi o krivičnom delu nasilničkog kriminaliteta). Tako je ova kazna najčešće izrečena prema 25 lica u toku 2016.godine, 21 licu u toku 2006.godine, deset lica u toku 2019.godine, odnosno prema sedam lica u toku 2012., 2018.i 2020.godine, dok je samo prema jednom optuženom licu za ovo krivično delo kazna zatvora u dugom trajanju izrečena u toku 2011.godine, odnosno prema dva lica u toku 2014.godine. U ostalim posmatranim godinama ova vrsta i mera kazne zatvora nije uopšte izricana i 4) kazna zatvora u trajanju od jedne do dve godine je takođe relativno često izricana učiniocima krivičnog dela nedavanje izdržavanja. Najčešće je ova kazna izrečena prema 14 lica u toku 2014.godine, deset lica u toku 2017.godine, odnosno prema devet lica u toku 2015.godine. S druge strane, ova je kazna izrečena samo jednom optuženom licu u toku 2019.godine, odnosno prema tri lica u toku 2011., 2018.i 2020.godine, odnosno prema četiri lica u toku 2013.godine.

No, pored zakonom propisane kazne zatvora za učinioce svih oblika krivičnog dela nedavanje izdržavanja u krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije, u sudskoj praksi se mogu pronaći interesantni podaci o broju i vrsti izrečenih drugih vrsta krivičnih sankcija za učinioce ovog dela, što sa velikim brojem odbačenih krivičnih prijava, odnosno donetih odbijajućih i oslobađajućih presuda može da kod opšte javnosti otvori pitanje odlučnosti države da se efikasnim sistemom kazni suprotstavi svim oblicima i vidovima ispoljavanja ovog specifičnog krivičnog dela protiv braka i porodice.

Tabela 10. Izrečene druge vrste krivičnih sankcija učiniocima krivičnog dela nedavanja izdržavanja u Republici Srbiji u periodu 2006-2021.godine

Godine	Osuđena lica	Novčana kazna	Uсловna osuda	Sudska opomena	Novčana kazna kao sporedna kazna	Rad u javnom interesu	Kućni zatvor
2006.	651	35	434	9	3	0	0
2007.	863	53	679	24	5	2	0
2008.	987	40	839	21	8	0	0
2009.	1.193	61	673	17	8	1	0
2010.	668	34	574	6	1	2	0

2011.	1.115	42	961	2	9	9	0
2012.	1.144	48	906	4	9	8	0
2013.	1.405	60	1.120	3	8	4	0
2014.	1.561	60	1.110	3	7	7	0
2015.	1.600	56	1.330	7	4	10	13
2016.	1.563	51	1.222	10	12	12	0
2017.	1.553	45	1.236	11	11	14	47
2018.	1.506	54	1.227	5	4	2	42
2019.	1.395	36	1.154	4	6	8	43
2020.	1.184	47	917	4	9	8	67
2021.	1.319	101	963	5	6	11	6

Grafikon 12. Izrečene uslovne osude u odnosu na broj osuđenih učinilaca krivičnog dela nedavanja izdržavanja u Republici Srbiji u periodu 2006-2021.godine

Iz navedenih statističkih podataka o drugim krivičnim sankcijama koje su u posmatranom periodu 2006-2021. godine u Republici Srbiji izricane učiniocima krivičnog dela nedavanje izdržavanja, a koji su navedeni u prethodnoj tabeli, može zaključiti sledeće: 1) u odnosu na broj osuđenih lica po analiziranim godinama za krivično delo nedavanje izdržavanja je najčešće izricana uslovna osuda. Ona je tako maksimalno izricana krajem analiziranog vremenskog perioda od 2013.do 2019.godine kada je godišnje donošeno između 1.100 do 1.200 presuda kojom je izrečena ova osnovna mera upozorenja. Najveći obuhvat ove krivične sankcije je izrečen 2017.godine sa 1.236 presuda, što je činilo 79,59 % izrečenih sankcija osuđenim licima (dakle, četiri petine), 2) na drugom mestu po učestalosti izrečenih krivičnih sankcija osuđenim učiniocima ovog krivičnog dela nalazi se novčana kazna. Ona je izricana svake posmatrane godine i to prema 60 lica u toku 2013.i 2014. godine ili prema 61 licu u toku 2009.godine, odnosno prema 101 licu u toku 2021.godine

kada je zabeležen njen maksimalan udeo. Najređe je ova kazna izricana u toku 2010.godine kada je izrečena prema 34 lica, u toku 2006.godine kada je ova kazna izrečena prema 35 osuđena lica, odnosno u toku 2019.godine sa izrečenih 36 kazni ove vrste, 3) interesatno je, **što** proizilazi iz navedenih statističkih pokazatelja, da je za ovo krivično delo svake pojedine analizirane godine izricana i novčana kazna kao sporedna kazna uz kaznu zatvora. Tako je ova kazna izrečena najčešće prema 12 lica u toku 2016.godine, prema 11 lica u toku 2017.godine, odnosno prema devet lica u toku 2011, 2012.i 2020.godine, 4) značajno je zapažanje da je za krivično delo nedavanje izdržavanja svake analizirane godine u ovom istraživanju izricana sudska opomena kao najblaža vrsta krivične sankcije za punoletna lica. Najčešće je ova mera upozorenja izrečena prema 24 lica u toku 2007.godine, odnosno prema 21 licu u toku 2008.godine (dakle, u prvim godinama na početku ovog istraživanja). Najređe je sudska opomena izrečena prema dva osuđena učinioca ovog krivičnog dela u toku 2010.i 2011.godine, odnosno prema tri lica u toku 2013.i 2014.godine, 5) za krivično delo nedavanje izdržavanja je u posmatranom periodu izricana i kazna kućnog zatvora (izvršenje kazne zatvora u trajanju do jedne godine u prostorijama u kojima osuđeno lice stanuje) kao poseban oblik,forma, modalitet izvršenja kratkotrajne kazne zatvora. Ova je kazna izricana redovno u periodu od 2015.do 2021.godine. Tako je ova kazna izrečena prema trinaest lica u toku 2015.godine, dok je u maksimalnom obimu ova kazna izrečena prema 67 lica u toku 2020.godine, odnosno prema 86 lica u toku 2021.godine i 6) učiniocima ovog krivičnog dela je svake posmatrane godine (osim u toku 2006.i 2008.godine) izricana ikazna rada u javnom interesu. Ova je kazna najčešće izrečena prema 14 lica u toku 2017.godine, prema 12 lica u toku 2016.godine, odnosno prema deset lica u toku 2015.godine. S druge strane, ova je kazna u najmanjem obimu izrečena samo prema jednom osuđenom licu u toku 2009.godine, odnosno prema dva osuđena lica u toku, 2007., 2010.i 2018.godine.

6. ZAKLJUČAK

U cilju efikasne zaštite ustavom garantovanog prava na izdržavanje dece (maloletnika) od strane za to zakonom određenih lica (članova porodice ili roditelja) u Republici Srbiji je propisana krivična odgovornost i kažnjivost kroz inkriminaciju krivičnog dela nedavanje izdržavanje u osnovnom ili kvalifikovanom obliku ispoljavanja (član 195.) za koje su propisane kazne zatvora. Ovo se delo javlja u različitim pojavnim manifestacijama radnje izvršenja – delatnosti nedavanja ili izbegavanja izdržavanja u određenom iznosu i u određenom roku.

No, sudskoj statističkoj praksi se u periodu 2006-2021.godine, pored velikog broja odbačenih krivičnih prijava, odnosno oslobađajućih (ili odbijajućih) presuda, može uočiti veliki broj izrečenih vanzavodskih sankcija, poput uskovne osude, sućnog zatvora ili sudske opomene, **što** treba da bude pokazatelj zakonodavcu da u predstojećoj reformi krivičnog zakonodavstva u narednom periodu pronađe još efikasnija rešenja.

7. LITERATURA

Babić, M., Marković, I. (2007) Krivično pravo. Posebni dio. Banja Luka:Pravni fakultet.

Delić, N. (2021) Krivično pravo. Posebni deo. Beograd:Pravni fakultet.

Dorđević, Đ. (2011) Krivično pravo. Posebni deo. Beograd:Kriminalističko-policijska akademija.

Dorđević, Đ., Kolarić, D. (2020) Krivično pravo. Posebni deo. Beograd:Kriminalističko-policijski univerzitet.

Dorđević, Đ., Bodrožić, I. (2024) Krivično pravo. Posebni deo. Beograd:Kriminalističko-policijski univerzitet.

Dorđević, M., Dorđević, Đ. (2020) Krivično pravo. Beograd:Projuris.

Jovašević, D. (2017) Krivično pravo. Posebni deo. Beograd:Dosije,

Jovašević, D., Miladinović Stefanović, D. (2023) Krivično pravo. Posebni deo. Niš:Pravni fakultet.

Lazarević, Lj. (1993) Krivično pravo. Posebni deo. Beograd:Savremena administracija.

Pavišić, B., Grozdanić, V., Veić, P. (2007) Komentar Kaznenog zakona. Zagreb:Narodne novine.

Simić, I., Petrović, M. (2002) Krivični zakon Republike Srbije. Praktična primena. Beograd:Službeni glasnik.

Simić, I., Trešnjev, A. (2010) Krivični zakonik s kraćim komentarom. Beograd:Ing pro.

Stojanović, Z., Perić, O. (1996) Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije. Beograd:Službeni list.

Stojanović, Z., Perić, O. (2000) Krivično pravo. Posebni deo. Beograd:Službeni glasnik.

Stojanović, Z., Delić, N. (2013) Krivično pravo. Posebni deo. Beograd:Pravni fakultet.

Turković, K., et al. (2013) Komentar Kaznenog zakona. Zagreb:Narodne novine.

Službena glasila

Službeni glasnik Republike Srbije br.18/2005, 72/2011 i 6/2015.

Službeni glasnik Republike Srbije br. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019 i 94/2024.

Službeni glasnik Republike Srbije br. 98/2006 i 115/2021.

Statistički bilteni

Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 490, Beograd, 2009.

Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 502, Beograd, 2009.

Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 514, Beograd, 2010.

Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 529, Beograd, 2010.

Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 546, Beograd, 2011.

Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 558, Beograd, 2012.

Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 576, Beograd, 2013.

Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 588, Beograd, 2014.

Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 603, Beograd, 2015.

Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 617, Beograd, 2016.

Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 630, Beograd, 2017.

Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 643, Beograd, 2018.

Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 653, Beograd, 2019.

Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 665, Beograd, 2020.

Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 677, Beograd, 2021.

Bilten Republičkog zavoda za statistiku broj 689, Beograd, 2022.

Criminal law protection of the “right to maintenance” of children in the legislation and practice of the Republic of Serbia

Summary: In the system of criminal offenses against marriage and the family in the law of the Republic of Serbia, several provisions emphasize the enhanced criminal protection of children, most often by parents or other relatives. Among these criminal acts, the act of non-payment of maintenance (or avoiding the payment of maintenance) stands out, where, without justifiable reason, the prescribed maintenance obligation is not fulfilled for a person whom the perpetrator of the act is obliged by law to support, and this duty is determined by an enforceable court decision or an enforceable settlement before a court or other competent authority in the amount. It is a frequently committed criminal act in judicial practice, as indicated by the available data, which is discussed in this paper.

Key words: child, maintenance, failure to provide, obligation, criminal offense, punishment

